

Cap a una gestió sostenible de l'aigua

Silvia Calvó i Armengol

Els primers textos que podríem considerar relacionats amb la gestió de l'aigua s'aproven els anys 40 amb la finalitat de regular l'amplada d'alguns rius del país per evitar inundacions. L'any 1976 el Consell General amplia la llista de rius definida en el Decret del 1940, "a l'efecte de salvaguardar el paisatge i protegir la natura, considerant la situació actual de la construcció i la que es preveu que es presentarà durant els anys pròxims, i les modificacions que s'efectuen en moltes finques contigües als rius, per mitjà de runes, desmunts, etc.". Cal remarcar que aquests textos encara són vigents i es tenen en compte a l'hora de definir les amplades dels rius quan es construeixen canalitzacions o murs de protecció de terrenys privats.

L'any 1985 s'aprova la Llei de policia i protecció de les aigües, que estableix per primera vegada el règim jurídic de la policia i la protecció de les aigües. Aquest mateix any, el Consell General aprova la Llei de residus i la Llei sobre la contaminació atmosfèrica i sorolls, i estableix així per primera vegada un marc jurídic per garantir la protecció del medi ambient. La Llei de policia i protecció de les aigües pretenia garantir la salubritat i la higiene de l'aigua destinada al consum humà i a les piscines, establir els requisits per aprofitar les aigües termals i minerals, regular l'evacuació de les aigües residuals, protegir les aigües superficials i vetllar pel manteniment del seu estat natural. Aquesta llei es va desenvolupar reglamentàriament, concretament amb l'aprovació l'any 1996 del Reglament de control de les aigües residuals i de protecció de les aigües superficials, que va desenvolupar els títols de la llei relatiu a les aigües residuals i als equipaments de conducció i depuració i a les aigües superficials, i va fixar un nivell de qualitat en funció del seu ús (bany, piscícola o consum humà). Aquest reglament es va complementar amb una ordre ministerial que defineix les prescripcions tècniques per a algunes instal·lacions de depuració.

L'any 1999 s'aprova el Reglament tecnicosanitari per al subministrament i el control de la qualitat de l'aigua destinada al consum humà, amb la finalitat de regular per primera vegada les condicions de subministrament i control de les aigües destinades al consum. L'any 2007, vistos els problemes d'aplicabilitat d'aquesta norma, el reglament es modifica, s'actualitza i s'adapta

al país perquè sigui realment efectiu. El reglament marca l'obligació d'obtenir una autorització administrativa per explotar una captació d'aigua. Es crea per primera vegada una comissió tècnica de l'aigua, formada pel ministeri de Salut, però també pels ministeris responsables del medi ambient, de patrimoni natural i d'ordenament territorial per avaluar la documentació i emetre un informe abans d'autoritzar-ne la captació.

L'any 2002 s'aprova la Llei de pesca i de gestió del medi aquàtic. A part d'establir les normes generals de la pesca, aquesta llei també determina mesures per conservar i preservar el medi aquàtic. Concretament, estableix per primera vegada l'obligació de garantir un cabal ecològic suficient per preservar la vida piscícola, i de protegir els marges i els llits dels cursos i masses d'aigua regulant la realització de les obres que els puguin alterar. Aquestes obres requereixen una autorització del Govern, amb un informe d'impacte ambiental previ sobre les condicions tècniques de l'obra i les mesures de restauració previstes per mantenir la vida i la reproducció de les espècies aquàtiques. Aquestes mesures tenen l'objectiu de protegir els hàbitats aquàtics necessaris per a la vida piscícola.

Aquest breu repàs que acabem de fer de l'evolució del marc jurídic relacionat amb la gestió de l'aigua a Andorra ens mostra que la normativa que s'ha anat desenvolupant ha permès regular, en un primer moment, els aspectes relacionats amb els abocaments d'aigües residuals al medi, i la qualitat de les aigües superficials. L'aplicació d'aquesta normativa ha permès garantir un *primer* nivell de protecció, el de la qualitat fisicoquímica de les aigües superficials. No obstant això, recordo que fa deu anys, a les sisenes Jornades de la Societat Andorrana de Ciències, ja explicava que tot i els avenços en matèria de control de les aigües residuals, era necessari regular les actuacions sobre el medi físic del riu i fixar, entre d'altres, els cabals ecològics necessaris si es volia garantir també la qualitat ecològica de les aigües superficials. L'entrada en vigor de la Llei de pesca i gestió del medi aquàtic el 2002 afegeix aquest nivell de protecció *suplementari*, en assegurar també la preservació dels ecosistemes aquàtics.

D'altra banda, aquest marc jurídic ha anat acompanyat al llarg dels anys d'accions concretes per millorar la qualitat de les aigües superficials i també per fer el seguiment del recurs hídic del país.

L'any 1992, arran de les negociacions que porten a l'aprovació de la Llei de transferències, se signa un acord de col·laboració amb els comuns per determinar les competències de cada administració pel que fa a la construcció, l'explotació i el manteniment de les infraestructures de sanejament (col·lectors i depuradores).

A final dels anys 90, s'elabora el Pla de sanejament d'Andorra, que marca uns objectius de qualitat de les aigües superficials per a l'any 2020 i defineix el Pla d'infraestructures necessari per assolir-los; el seu desenvolupament i les inversions importants dels últims quinze anys han permès construir quasi la totalitat dels equipaments necessaris per assegurar una qualitat de les aigües superficials equiparable al nivell europeu. Actualment, gairebé totes les aigües residuals són tractades abans d'abocar-les al medi natural. Aquesta supressió gradual dels abocaments ha suposat una millora important de la qualitat de l'aigua dels nostres rius, tot i el desenvolupament urbanístic important del fons de la vall.

Els estudis que s'han fet des del departament de Medi Ambient del Govern i el seguiment anual que es fa quant al recurs hídic disponible i la demanda, ens indiquen que, globalment, el consum actual és compatible amb el recurs existent. No obstant això, una anàlisi estacional

permet veure que hi ha una sobreexplotació del recurs hídric superficial en algunes zones del país durant alguna estació de l'any. D'altra banda, els estudis de les aigües subterrànies mostren que hi ha un risc potencial per contaminació de les masses d'aigua combinat amb un risc de sobreexplotació de les aigües freàtiques al fons de les valls i a les parts baixes de les conques del Gran Valira, del Valira del Nord i del Valira d'Orient.

Al nostre país, l'aigua és un recurs que pot semblar abundant als ulls del ciutadà, ja que és molt present tant per la meteorologia pròpia d'una zona de muntanya com per l'abundància de rius, torrents i fonts i, per tant, es pot considerar que, en un context econòmic com l'actual, la gestió no esdevé prioritària. No obstant això, els estudis ens indiquen que la pressió actual sobre aquest recurs per a diversos usos com el consum humà, la producció d'energia, els canons de neu de les estacions d'esquí i l'agricultura pot conduir a curt termini a sobreexplotacions locals que podran generar conflictes d'ús entre els diversos *usuaris*.

D'altra banda, cal tenir present que el nostre país se situa a la capçalera de conca i aquest aspecte encara pren més rellevància si es té en compte que els nostres rius i conques són transfronterers. L'aigua és un recurs natural que compartim amb els nostres veïns i, per tant, implica una responsabilitat important quant a la gestió. De fet, l'acord sobre el trasllat i la gestió de residus signat l'any 2000 amb el Regne d'Espanya incloïa un apartat sobre el sanejament de les aigües residuals; concretament deia: "Així mateix, el Principat d'Andorra es compromet a realitzar, abans del 31 de desembre de l'any 2002, les inversions previstes al Pla de sanejament del Principat d'Andorra i a depurar les aigües que puguin afectar el territori d'Espanya, d'acord amb l'estàndard ambiental establert a la normativa de dret intern aplicable a Espanya." Tot i que en aquell moment es negociaven les modalitats per exportar residus, l'administració espanyola va voler incloure unes obligacions en matèria de sanejament d'aigües, amb la finalitat de protegir el seu recurs hídric, en el marc de la conca hidrogràfica transfronterera de l'Ebre.

L'aigua és un element essencial per a Andorra. Per aquest motiu, tot i l'evolució positiva del marc jurídic que ha anat incrementant la protecció d'aquest recurs, la política de gestió ha d'anar encaminada cap a una gestió integrada de conca. Aquesta gestió integrada ha de tenir en compte tot el que passa a la conca, i ha d'incloure tant les activitats naturals com les activitats humanes. En aquest sentit, el sòl, la vegetació, la fauna i les activitats antròpiques formen part de la conca. Una gestió integrada per conca s'ha de basar en una anàlisi dels problemes relacionats amb la qualitat, la quantitat i també amb els ecosistemes aquàtics, tant de les masses d'aigua superficials com subterrànies, amb la finalitat de definir unes accions en funció dels possibles impactes acumulatius sobre el medi aquàtic. La modificació dels cursos d'aigua per les proteccions contra les inundacions, les captacions, etc. representen una pressió important sobre l'ecosistema aquàtic i n'amplifiquen els conflictes d'ús. Per aquest motiu, s'ha de donar responsabilitat a tots els actors de l'aigua (ciutadans, empreses, administracions públiques...).

Per tant, amb la finalitat de garantir un ús sostenible del nostre recurs hídric, tal com es mereix un país com el nostre, que és a la capçalera de conca, s'ha de seguir treballant per:

- Consolidar i millorar les infraestructures de sanejament i de distribució d'aigua, fent més eficients els serveis de gestió per optimitzar-ne el cost. S'ha d'anar encaminats cap a la mancomunitat de serveis en aquest àmbit, tal com s'ha començat a fer amb altres serveis ambientals com la gestió de residus.

- Assegurar el principi de recuperació dels costos utilitzant els instruments econòmics adequats i

implantant una política de preus que fomenti la utilització eficient del recurs per part dels usuaris.

- Vetllar per la preservació del recurs hídric, tant pel que fa als aspectes qualitatius com quantitatius, fent el seguiment de les activitats o situacions potencialment contaminants a les zones més vulnerables, evitant al màxim les fonts de contaminació tant puntuals com difuses i controlant les captacions i dipòsits per garantir un equilibri entre l'extracció i l'alimentació de les masses d'aigua.

- Preservar els ecosistemes aquàtics. Els ecosistemes aquàtics i les zones humides com les molles estan reconeguts per la seva riquesa ecològica. El desenvolupament de les activitats humanes genera un impacte important sobre aquests medis que s'ha de minimitzar.

- Protegir les masses d'aigua subterrànies per evitar-ne la contaminació i conservar així un reservori d'aigua important.

- Promoure les activitats turístiques relacionades amb l'aigua, i assegurar que la pressió que aquestes activitats poden exercir sobre el recurs sigui acceptable.

- Millorar la coordinació amb Espanya i França, que són els dos estats amb els que compartim conca més enllà de les nostres fronteres.

Hem de seguir treballant per aconseguir i mantenir un *bon estat ecològic* de les aigües tant superficials com subterrànies, que no implica únicament complir els criteris de qualitat que ens hem marcat, sinó també evitar la sobreexplotació d'aquest recurs, fer compatible els usos amb la preservació, i conservar i recuperar els ecosistemes aquàtics. Aquest objectiu s'assolirà amb l'establiment d'estratègies transversals que assegurin una gestió sostenible i integrada, amb la finalitat de protegir la salut pública, d'assegurar una aigua de qualitat i amb quantitat suficient per a tots els usos i vetllar per la preservació dels ecosistemes aquàtics, amb la implicació de tots els actors.

I acabo citant, a títol de conclusió, la consideració primera de la Directiva marc europea sobre l'aigua, que es va aprovar l'any 2000 i que estableix el marc comunitari d'actuació en l'àmbit de la política d'aigües: "L'aigua no és un bé comercial com els altres sinó un patrimoni que s'ha de protegir, defensar i tractar com a tal."

Sílvia Calvó i Armengol,
enginyera en medi ambient, consellera general pel partit
Demòcrates per Andorra, vicepresidenta de la comissió
de Sanitat i Medi Ambient